

Sådan arbejder Friluftsrådet med tekniske energianlæg i landskabet

Notatet beskriver, hvilke overvejelser Friluftsrådet bør inddrage i arbejdet med tekniske energianlæg i landskabet.

Baggrund:

Med den energipolitiske aftale i Folketinget fra 2012 og en lang række senere politiske justeringer (senest i 2023) er der sat en ramme for den grønne omstilling af energisystemet i Danmark frem mod 2020/2050. Denne omstilling vil få betydning for landskaber overalt i Danmark og således også for friluft aktiviteter i landskaberne.

Det er et statsligt mål at fremme udbygningen af vedvarende energi i Danmark og at sikre, at denne udvikling sker ud fra en helhedsvurdering, der bevarer og styrker landets natur og landskabelige værdier. Friluftsrådet lægger afgørende vægt på, at udbygningen af energianlæg i landskabet sker ud fra en helhedsorienteret planlægning. Der forventes en udbygning med nye energianlæg på land, som inddrager et areal på mindst 50 km². Energistyrelsen forudsiger, at der alene i 2035 vil være over 36.000 hektar solceller i Danmark.

Tekniske energianlæg vurderes som udgangspunkt ikke at kunne rummes inden for den række særlige beskyttelsesområder, som skal udpeges i kommuneplanen (de særlige bevaringsværdige landskaber, naturnetværket, udpegede kulturmiljøer og nationale geologiske interesseområder med videre), idet energianlæggene ofte vil udgøre markante fremmedelementer i landskaberne, der som udgangspunkt må betragtes som uforenelige med de hensyn, som udpegningerne i kommuneplanen skal varetage. Placeringen af tekniske energianlæg i landskabet bør særligt tage behørlige hensyn til natur- og landskabsværdier af national betydning.

Hvis det danske landskab også i fremtiden skal præges af karakteristiske og oplevelsesrige landskaber af høj kvalitet, skal de mange arealinteresser indpasses i en fornuftig helhed.

Eksempler på tekniske energianlæg i det danske landskab:

- Energiproduktion (Kraftværker/varmeværker)
- Solvarme (Solfangere og arealkrævende lageranlæg)
- Solceller
- Vindmøller
- Biogasanlæg (Raffineringsanlæg)
- Power to x-anlæg
- Gaslagre
- Distributionsnet til el
- Distributionsnet til fjernvarme.

Friluftsrådets arbejde med tekniske energianlæg i det åbne land

Friluftsrådets arbejde med tekniske energianlæg i det åbne land sker på helt tilsvarende vis som Friluftsrådets arbejde med andre anlæg i det åbne land. Det vil sige, at Friluftsrådet arbejder med vurderingerne på samme vis, hvad enten der er tale om anlæg af en ny vindmølle, en ny skolebygning, en omfartsvej, et nyt biogasanlæg eller et nyt solvarmeanlæg.

Friluftsrådet vurderer altid anlæggene i det åbne land i forhold til mulighederne for at udøve friluftsliv i en rig natur på et bæredygtigt grundlag. Det vil sige, at vurderingen tager sit udgangspunkt i om der skabes begrænsninger og/eller muligheder for friluftsliv. I denne vurdering kan der indgå landskabsæstetiske og biologiske vurderinger. Men Friluftsrådets arbejde med vurdering af anlæg i det åbne land må aldrig alene basere sig på landskabsæstetiske og eller biologiske vurderinger.

Friluftsrådets bestyrelse har taget stilling til vindmølleudbygningen i Danmark. Friluftsrådet er som udgangspunkt positiv over for udbygningen af energiforsyningen via etablering af vindmøller. Friluftsrådet ser alt andet lige generelt hellere få store end mange små vindmøller, hellere havbaserede vindmøller end landbaserede vindmøller og hellere offshore vindmøller end kystnære vindmøller.

Uanset, hvor de tekniske energianlæg lokaliseres eller samlokaliseres er det et væsentligt landskabshensyn at arbejde konkret med mulighederne for at skabe offentlige adgangsmuligheder og oplevelsesmuligheder i tilknytning til etableringen og udviklingen af anlæggene, ikke mindst fordi de fleste vedvarende energianlæg ikke på samme måde som kraftværksområder er farlige at opholde sig i nærheden af.

Mange tekniske energianlæg er af en sådan størrelse, at de kræver stillingtagen både i kommuneplanen, en lokalplan og udarbejdelse af en VVM-redegørelse. Dette giver Friluftsrådet mulighed for at spille ind med synspunkter på flere stadier i processen. Alt andet lige vil det være en fordel om Friluftsrådet forholder sig til det tekniske energianlæg så tidligt som muligt. Et tidligt indspil giver projektejer og myndighederne bedre mulighed for at tage højde for de begrænsninger og muligheder, som anlægget giver for udøvelse af friluftsliv.

Friluftsrådets arbejde med tekniske energianlæg vil typisk foregå i Friluftsrådets lokale bestyrelser og tager altid udgangspunkt i muligheder og begrænsninger for friluftslivet. Friluftsrådets bestyrelse centralt vil sjældent forholde sig til konkrete tekniske energianlæg. Eksempel på en sådan undtagelse er flere af havvindmølleparkerne, hvor Friluftsrådet har forholdt sig på nationalt niveau. Vurdering af de tekniske energianlæg vil som hovedregel altid ske på baggrund af den indflydelse, som anlægget vil have på mulighederne for udøvelse af friluftsliv, landskab og natur.

Friluftsrådets lokale bestyrelser arbejder med vurdering af nye tekniske energianlæg i et åbne land vil blive understøttet af Friluftsrådets sekretariat på tilsvarende vis som arbejdet med andre lokale problemstillinger relateret til den fysiske planlægning i det åbne land. Også de lokale bestyrelser arbejder med vurdering af de tekniske energianlæg vil som hovedregel altid ske på baggrund af den indflydelse, som anlægget vil have på mulighederne for udøvelse af friluftsliv, landskab og natur.

Inspiration til vurderinger af tekniske energianlæg i det åbne land

1. Tjek om det tekniske energianlæg påtænkes placeret inden for den række af særlige beskyttelsesområder, som skal udpeges i kommuneplanen (de særlige bevaringsværdige landskaber, naturnetværket, udpegede kulturmiljøer og nationale geologiske interesseområder med videre), Som udgangspunkt vil energianlæg placeret i disse landskaber ofte udgøre markante fremmedelementer og betragtes som uforenelige med de hensyn, som udpegningerne i kommuneplanen skal varetage.
2. Afskæres der stier eller lovlig adkomst til friluftsanlæg eller kulturhistoriske elementer? Eller kan der skabes muligheder for nye stier og adgangforhold?
3. Hindres konkrete friluftinteresser? Husk både til lands, til vands og i luften. Kan der skabes nye muligheder for friluftinteresser? En udsigtsplatform på lagertankene? En ny MTB-bane i periferien af det nye energianlæg?
4. Påvirkes oplevelsesværdien af landskabet herunder kulturlandskabet positivt eller negativt? Vurder i denne forbindelse bygningsmaterialer, støjforhold, afskærmende beplantning med mere. Men vær varsom med vurderingerne, da de kan være meget personlige.
5. Hvilke positive og negative konsekvenser for flora og fauna har det tekniske energianlæg i landskabet? Skabes der bedre forhold for planter og dyr eller sker der forringelser?
6. Visse anlægstyper kan ved en opdeling og integrering i landskabets eksisterende strukturer bedre indpasses i landskabet og det aktuelle kulturmiljø. Andre anlæg kan enten ikke etableres på det givne sted eller må udformes og lokaliseres som et markant og moderne anlæg.
7. Undersøg om det tekniske energianlæg kan samlokaliseres med andre tekniske anlæg, placeres i industriområder eller tilknyttes bymæssig bebyggelse? I mange tilfælde er dette ønskeligt både teknisk, økonomisk og landskabeligt. Men husk at tage udgangspunkt i betydningen for mulighederne for udøvelse af friluftsliv, landskab og natur.
8. Visse energitekniske anlæg, eksempelvis solvarmeanlæg og solcelleanlæg, bør som udgangspunkt integreres i eksisterende bygningsmasse frem for på ny bar mark. Men husk at lade vurderingen tage udgangspunkt i betydningen for mulighederne for udøvelse af friluftsliv, landskab og natur.